Sosiaalialan
osaamiskeskukset

2.4.2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Asia: Asia: Opetus-ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi (OKM 15/010/2015)

Uudessa varhaiskasvatuslaissa tavoitteet (3 §) ovat ajanmukaistettu ja ne korostavat lapsilähtöisyyttä. Nämä tavoitteet antavat toimivan lähtökohdan varhaiskasvatuksen perusteiden laatimiselle. Hyvää uudessa lakiehdotuksessa on myös se, että varhaiskasvatuksen perusteet tulevat velvoittaviksi (26 §) ja niitä arvioidaan säännöllisesti niin valtakunnallisesti kuin paikallisestikin. Tämä edistää varhaiskasvatuksen laadun yhdenvertaisuutta eri toimipisteissä ja ohjaa laadun kehittämistä. Esityksessä paikalliset suunnitelmat ovat vapaaehtoisia (27 §) kun taas lapsen henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat (28 §) on kirjattu ehdotukseen pakollisiksi samalla tavalla toteutettavaksi kaikkien lasten osalta. Olisi mielekkäämpää, että paikalliset suunnitelmat, joita jo nyt tehdään useimmissa kunnissa, velvoitettaisiin kaikilta. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma voisi sisällöllisesti vaihdella lapsen tarpeen mukaan. Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tekoa voitaisiin ohjeistaa opetushallituksen toimesta eikä laissa. Laissa uutta on, että omavalvontasuunnitelman laatiminen (29 §) koskisi myös kunnallisia varhaiskasvatuspalveluiden tuottajia eikä vain yksityisiä. Vaikka tarvittavat tiedot ovat kunnissa olemassa, niiden koonti, suunnitelman laatiminen ja seuranta edellyttävät henkilöstöresursseja. Osittain tämä on päällekkäistä työtä varhaiskasvatus-suunnitelmatyön kanssa.

Sosiaalialan
osaamiskeskukset

Lain lähtökohtana olevan monialaisen, suunnitelmallisen ja tavoitteellisen varhaiskasvatustoiminnan takaamiseksi ja laissa esitettyjen tavoitteiden toteutumiselle on tärkeää, että päiväkodeissa on riittävästi korkeakoulutasoisen tutkinnon suorittanutta henkilöstöä. Päiväkodin henkilöstörakenne (40 §), jossa yhdellä työntekijällä kolmesta on korkeakoulututkinto, ei takaa esitettyjen tavoitteiden toteutumista. Pätevän työvoiman saatavuus pitää jatkossa varmistaa koulutuspoliittisilla ratkaisuilla. Tällä hetkellä läheskään kaikkiin avoimiin lastentarhanopettajien vakansseihin ei saada päteviä työntekijöitä.

Varhaiskasvatus on osa monialaista yhteistyötä ja toimintaa muiden lapsiperheiden palvelujen kanssa. Esityksessä velvoitetaankin kuntia varhaiskasvatusta järjestäessään toimimaan yhteistyössä muun muassa opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta sekä neuvolatoiminnasta vastaavien tahojen kanssa (7 §). On tärkeää, että lapsia ja lapsiperheitä koskevat monialaiset palvelut muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden. Tämän toteutumiseksi tarvitaan selkeät rakenteet.

Varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastoksi määritellään Opetushallitus (51 §), jonka tehtäväksi tulee varhaiskasvatuksen perusteiden laatiminen ja kehittämistoiminnasta vastaaminen. Hyvin organisoitu tutkimus- ja kehittämistoiminta ja sen yhteys perusopetuksen ja muuhun lapsiperhepalveluiden kehittämiseen ja tutkimukseen on elintärkeä myös varhaiskasvatuspalveluille, jotta ne pystyvät vastaamaan ihmisten elinoloissa ja perheiden tarpeissa tapahtuviin muutoksiin ja ennakoimaan niitä. Mikään ala ei kehity ilman hyvin organisoitua ja resursoitua tutkimusta ja kehittämistä.

Lakiesitykseen ei sisälly erillistä kehittämis- ja tutkimustoimintaan velvoittavaa pykälää kuten aikaisemmassa, myös kunnallista päivähoitoa ohjanneessa, sosiaalihuoltolaissa. Vaikka ko säännökset siirtyisivätkin myöhemmin säädettävään sosiaali- ja terveyspalveluja koskevaan lakiin, eivät ne enää koskisi kuntien opetustoimen

yhteydessä toimivaa varhaiskasvatusta. Olisikin syytä harkita ko. säännösten lisäämistä tässä vaiheessa varhaiskasvatuslakiin.

Lakiesityksessä varhaiskasvatuksen kehittäminen nähdään pikemminkin ylhäältäpäin kuin kuntien tarpeista ohjautuvaksi. Vuodesta 2002 asti sosiaalialan osaamiskeskukset ovat yhdessä kuntien kanssa ja käytännön tarpeista lähtien organisoineet kuntien yhteistyötä varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja tutkimuksessa. Varhaiskasvatus tuli osaksi sosiaalialan osaamiskeskustoimintaa vuonna 2002, koska tiedettiin alaa koskevan kehittämis- ja tutkimustoiminnan olevan erityisesti pienemmissä kunnissa hyvin vähäistä. Kuntien keskinäinen yhteistyö kehittämistyössä oli vähäistä ja yhteistyö yliopistollisen tutkimuksen ja opetuksen kanssa vain harvojen kuntien etuoikeus. Tärkeää olisikin myös jatkossa huolehtia, että kehittämistyö ei ole vain hallinnollisesti ylhäältä alas ohjattua vaan jatkossakin käytännön tarpeista nousevaa ja hyvin organisoitua niin että mikään kunta ei jää sen ulkopuolelle.

Arviointitoiminnasta esitetään uutta säännöstä varhaiskasvatuslakiin (30 §), joka on hyvä lisäys. Arviointitoiminnasta säädettäessä varhaiskasvatuksen ominaislaatu, joka poikkeaa esimerkiksi perusopetuksesta, tulee ottaa huomioon. Arviointitoimintaa ei voida suoraan rakentaa samanlaiseksi kuin muun opetuksen arviointi, jossa suuri painoarvo on oppimistulosten arvioinnilla. Tämän vuoksi on tärkeää, että varhaiskasvatuksen arviointitoiminta resursoidaan riittävästi.

Yhteenveto lausunnosta:

Lakiehdotuksessa on onnistuneesti määritelty varhaiskasvatuksen tavoitteet. On hyvä, että Opetushallituksesta tulee varhaiskasvatuksen asiantuntijavirasto ja sen toimesta laaditaan lakiin perustuvat varhaiskasvatuksen perusteet, jotka ovat kuntien varhaiskasvatustoimintaa velvoittavat ja joita arvioidaan säännöllisesti. Paikallisten suunnitelmien teko pitäisi olla velvoite eikä vapaaehtoista kun taas lapsikohtaisia

varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista ei pitäisi velvoittaa lailla samanlaisena kaikille lapsille. Tämä pitäisi jättää opetushallituksen ohjattavaksi. Omavalvontasuunnitelman laatiminen edellyttää henkilöstöresursseja ja on osittain päällekkäistä työtä varhaiskasvatussuunnitelmatyön kanssa.

Lisäksi sosiaalialan osaamiskeskusjohtajat haluavat tuoda esiin

- Laissa on tuotu esiin yhteistyön tärkeys varhaiskasvatuksen, opetuksen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. On tärkeää, että lapsia ja lapsiperheitä koskevat palvelut muodostavat toimivan kokonaisuuden.

- Varhaiskasvatuksen kehittämis-, tutkimus- ja arviointitoiminta tulee resursoida riittävästi alan kehittymisen turvaamiseksi.

- Korkeakoulututkinnon omaavien työntekijöiden määrä pitää olla riittävä (2/3), että lain tavoitteet toteutuvat.